

Skabelsen af Det Lille Teater

Af Anders og Line Gaardmand

Søn og datter af Det Lille Teaters stifter - Vibeke Gaardmand.

Vores mor Vibeke Gaardmand startede Det Lille Teatret i 1966, da vi var henholdsvis 8 og 10 år gamle. Teatret har haft en stor og afgørende betydning for børneteaterns udvikling i Danmark, men også for vores liv og opvækst.

Vibeke Gundestrup Andreassen blev født i Horsens i 1928 som barn af Ellen og Laurits. Morfar var havneingeniør og mormor var hjemmegående husmor med 4 børn. Vibeke tog efter studentereksamen til storbyen København for at læse til korrespondent i engelsk og fransk. Det var også her hun mødte vores far Arne Gaardmand, som også var fra Horsens. De kendte til hinanden fra Horsens, hvor vores mor og hendes søster Kirsten (Kisser), som var et par år yngre, var berømte for deres skønhed. Havneingeniørens smukke døtre" sådan blev de omtalt. De blev gift i 1955 hvor Anders blev født, og Line senere i 1958. Vores far studerede på kunstakademiet og arbejdede som arkitekt bl.a. i miljøministeriet i mange år. Vibeke var bl.a. sekretær på Landsforeningen Dansk kunsthåndværk. Begge var samfundspolitisk engagerede mennesker på venstrefløj, og deltog i fredskonferencer og politisk arbejde. Arne var bl.a. redaktør på tidsskriftet dialog samt medstifter af politisk revy.

Vibber (som vi kaldte hende) var en anderledes søgende sjæl, end de fleste fra det politiske miljø. Hun oplevede mere verden igennem kunsten, udtrykket og den personlige indre rejse, end igennem paroler og opråb. For hende var nærheden og tilstedeværelsen mellem mennesker det vigtigste. *Lille Vietnam* som hun kaldte familien, når vores far havde travlt med at redde verden "Hvad med lille Vietnam" sagde hun.

Selvom Vibeke ikke var udøvende kunstner, var hun en særdeles kreativ sjæl, med mange musiske evner. Hun sang smukt tostemmigt med søsteren Kisser, spillede guitar, og sang hendes elskede franske og svenske viser af bl.a. George Brassens, Monica Zetterlund og Cornelis Vreeswijk.

Hun havde evnen til at fuldføre en vision, ikke kun i form af hvad hænderne kunne skabe; sy, tegne, spille, men havde også store visioner som f.eks. at starte det første stationære børneteater i Danmark.

Visionen om teatret opstod, da Anders en dag spørger Vibber "er det snart jul?" hvorfor" svarer Vibber "fordi så skal vi i teatret". Anders havde set Folk og røvere i Kardemommeby, som kun spillede i tiden omkring jul på Nørrebro Teater. Derudover var der kun skolescenen, som kun henvendte sig til skolebørn. Anders' spørgsmål var kimen til vores mors initiativ til at starte det første stationære børneteater i Danmark.

Vibeke fik samlet en gruppe mennesker som anbefalede projektet blandt venner og bekendte, og i miljøet, bl.a. Ib Spang Olsen, Benny Andersen, Jens Sigsgaard, Inge og Steen Hegler, Leif Panduro og Halfdan Rasmussen.

Samtidig blev der sammensat en bestyrelse og et kunstnerisk råd.

Der skulle findes lokaler, og da Vibeke ville have at lokaliteten skulle være i indre København, gik hun rundt i gaderne på udkik sammen med veninden Ruth Hermann (Danmarks første kvindelige malersvend), som også var medlem af bestyrelsen. Der blev set på mange lokaliteter, bl.a. opstod ideen om at bruge Østre Gasværk til teater, eller kulturcenter for børn, en ide der var tæt på realisering, årtier før det faktisk blev teater.

Lykken skulle dog komme via et praj fra en urmager i Lavendelstræde. Urmageren henviste til Købmand Hommel som var ejer af nr. 5 og 7. Vibber og Ruth fik fremvist stuen i nr. 7, som på det tidspunkt blev brugt til vinlager, og de var begejstrede. Hommel fortæller at Vibeke begejstret udbrød "det skal være her" da hun satte sine ben i lokalet første gang. Kontrakten blev underskrevet på Hommels kontor, og der skulle samles ind til de første udgifter, husleje og istandsættelse. Der kom donationer ind fra privatpersoner, venner, og familie, hvoraf mange også var med til at sætte lokaliteterne i stand. Vi husker både det dunkle lokale som vinlager, og dagene hvor vi selv var med til at skrabe vægge ned, male osv.

Vibber ansatte vores mormor Ellen, i billetkontoret, og søsteren Kisser på kontoret. Mormor arbejdede på teatret til sin død i 1981, og Kisser var en vigtig del af teatrets administration i årtier, sammen med Gurli Bagge Andersen.

Samtidig blev der nedsat et kunstnerisk råd bestående af: Maleren Kaj Matthiesen, forfatteren Kjeld Iversen, malerinden Nina Kai Nielsen, tegneren Ib Spang Olsen og musikeren Bent Axen.

Gården var/er en smuk gammel gård, som også indeholdt en stald med Hommels kones hest, og en gammel ged. I forhuset lå Købmandsbutikken som blev bestyret af Hommels far. Den lå indtil for få år siden som et smukt tidsbillede i gaden.

Hommel skal takkes som en vigtig del af teatrets historie, bl.a. i form af tilladelser til den ene udvidelse efter den anden, fra et lokale til nu, næsten hele huset. Hommel er også veldokumenteret i teatrets historie via den måde den svenske teatermand Staffan Westerberg fik ham og geden skrevet ind i forestillingen Købmand Hommels ged.

Den første forestilling var af Kaj Matthiesen i samarbejde med Halfdan Rasmussen og Benny E. Andersen. Kaj var en af vores helt store danske børneteatermennesker som i gennem årene skabte flere fantastiske forestillinger på teatret.

Vibber rejste i starten af teatrets historie en del rundt i Europa for at finde de bedste folk til teatret. Bl.a. Staffan Westerberg som allerede er nævnt, var en af dem, Carlo Columbaioni og Alberto Vitali, to italienske klovne, mimikeren Ctibor Turba fra Tjekkoslaviet, og Claude og Claudette Monestier fra Frankrig.

Turene til Østeuropa gjorde stort indtryk på hende fordi børneteaterscenen var stor og levende i forhold til i DK. Også mime, skyggespil og plakat kunst fascinerede hende. Det var stor kunst i børnehøjde. Poetisk, følsomt og fantasifuldt, og af høj kvalitet.

De indtryk som Vibber fik på disse rejser blev en stor del af fundamentet for skabelsen af teatret. Inspirationen gav hende en meget klar holdning til kvaliteten i det kunstneriske udtryk. Vi husker hvordan hun præcist og passioneret gik op i bl.a. teatrets plakater og scenografi. Bl.a. valgte hun Henry Heerup til at lave teatrets smukke logo

Måske inspireret af legetøjsbutikken Rigtigt legetøj, som havde fået Heerup til at illustrere muren. Butikken lå lige til venstre for porten, i kælderen, i Lavendelstræde 5-7.

Vibber var inde over det *hede*. Hun fandt ikke bare manuskriptforfattere, stykker, musikere, scenografer osv. Hun fulgte også processen under hver forestilling, samtidig med alt det administrative, og satte dermed sit fingeraftryk overalt i alle processerne.

Vibber havde også evnen til at skabe et godt socialt klima bl.a. pga. hendes bevidste arbejde med at rumme andre menneskers holdninger, sorger og bekymringer. Alt sammen en vigtig del af teatrets ånd. Teatret blev skabt i fællesskab med fantastiske mennesker, men ånden i teatret var, og er den dag i dag Vibbers.

Udover børneforestillingerne (som efterhånden også blev skabt til de helt små vuggestue børn, også som det først tilbud i DK) var der en del voksen forestillinger og koncerter om aften.

Medvirkende var bl.a. Bent Hesselmann, Lasse Werner, Don Cherry, Dollar Brand, Krister Bosted, Lasse Lunderskov.

Og bands bl.a. Maxwells og Peter Thorup med Beefeaters. Nogle af musikerne der spillede om aftenen spillede også med i børneforestillingerne, og inspirationen gik da også begge veje. Der var en enorm dedikation. Folk brændte for teatret og det kunstneriske udtryk. Man kan sige at der blev skabt en kunstnerisk alvor som fortsatte for de mennesker der var involveret. Den dag i dag møder vi hele tiden mennesker der på en eller anden måde har været involveret, og som husker tiden på teatret som en af de vigtige perioder i deres professionelle virke.

Den respekt som Vibber ville give børnene gennem teatret, arbejdede hun også for politisk bl.a. som initiativtager til oprettelsen af Børneteatersammenslutningen i 1975. Hendes politiske

arbejde fortsatte som medlem af Teaterrådet, som debattør i diverse artikler, og som redaktør på bogen "Børneteater 74"

Citat fra nekrolog af Arne Skovhus:

"Ingen har vel blandt de mange, der lod sig påvirke i progressiv retning af 60'ernes vækstperiode, været så opmærksom på børns kulturelle undertrykkelse og åndløse kulturtilbud, som Vibeke Gaardmand. Derfor blev hun en central skikkelse i den alternative teaterudvikling, der kom til at foregå igennem 70'erne bl.a. fordi hun havde politisk holdning, og var intellektuelt begavet og alment kulturelt orienteret".

Citat fra nekrolog af Henrik Lundgren, Information:

At søge betød for Vibeke Gaardmand, med et Brecht citat hun selv udvalgte til forordet i bogen Børneteater. "teatret må bruges til at opmuntre lysten til at erkende og organisere glæden ved at forandre virkeligheden. Og dermed tillige at teatret må være et sted for den mobiliserede fantasi".

Citat fra nekrolog af Niels Andersen

Du levede dit liv på en ide: Børn skal se livets glæder og smerter. Børn skal opleve lys og skygge, angst og kærlighed. Sådan som vi voksne også oplever det, hvis vi ellers tør'.

Vi boede i en stor lejlighed på Peblinge Dosseringen nr. 18. Lejligheden var vores hjem, men samtidig en naturlig del af teatrets aktiviteter. De forskellige artister boede nogle gange hos os når de spillede på teatret, og der var fester og sammenkomster. Det kunne også ske når vi kom hjem fra skole at forskellige band øvede i den store stue med bl.a. Simon Koppel og Bo Stief. Teatret og dets aktiviteter fungerede i en organisk størrelse med vores dagligdag og var derfor af stor betydning for vores opvækst.

Vibber åbnede ikke blot sin dør for mennesker, men også sit hjerte. Hun var et utroligt medfølelse og tilstedeværende menneske, som altid havde plads til at trøste og huse et menneske med problemer.

Vi husker at det lille soveværelse for enden af vores lejlighed ofte blev brugt til at huse unge mennesker. Som regel børn af venner, kollegaer og familie, som i kortere eller længere perioder boede hos os.

Vibber døde af brystkræft i julen 1980 og teatret kørte på det tidspunkt på 14. år som egnsteater med fyldte sale og altid gode anmeldelser. De sidste 4 år før hendes død blev teatret lavet om til kollektiv ledelse. Ikke kun fordi hun var syg, men også fordi hun troede på tanken om et kollektivt ledet teater.

Vi er utrolig stolte af Vibber. At hun skabte det første stationære teater for børn i Danmark, et teater hvor børnene skulle præsenteres for kvalitet, udfordringer, og nyskabelse, og hvor det kunstneriske niveau var meget mere end blot underholdning. Et teater hvor børnene blev taget alvorligt.

Citat fra nekrolog af Staffan Westerberg

"Vibeke er et lille menneske, som alle de små der er kommet til hendes teater. Stjernerne er ikke på himlen, men i hendes øjne. Vingerne er klippet af silkepapir, og det der har fået hende til at flyve og tindre er hendes egen enkelthed, usikkerhed og længsel".
Vi ses i drømmeland.

Anders og Line Gaardmand, januar 2014